WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 30 sierpnia 2017 r.

ZP-KNPS.431.2.48.2017.TB

Pani
Justyna Smalec
Kierownik
Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Ziębicach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 24 – 25 sierpnia 2017 r. na podstawie art. 186 pkt 3 lit. a i lit. b ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.) kontrolerzy: Tomasz Borecki – inspektor wojewódzki, przewodniczący i Grzegorz Kownacki – inspektor wojewódzki, kontroler z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu przeprowadzili kontrolę problemową w trybie zwykłym w Miejsko - Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ziębicach przy ul. Wałowej 65, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem" lub „MGOPS".

Przedmiot kontroli obejmował działalność Ośrodka w zakresie organizowania pracy z rodziną w gminie oraz zgodność zatrudniania pracowników ośrodka realizujących zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 9 czerwca 2017 roku przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na II półrocze 2017 roku.

W okresie objętym kontrolą, tj. od dnia 1 sierpnia 2016 r. do dnia 24 sierpnia 2017 r. funkcję Kierownika Ośrodka pełniły dwie osoby: Pani Elżbieta Dużyńska jako pełniąca obowiązki Kierownika w okresie od 1 sierpnia 2016 r. do 16 października 2016 r. oraz Pani Justyna Smalec od 17 października 2016 r. W okresie pełnienia funkcji kierownika Ośrodka ww. osoby były odpowiedzialne za realizację zadań w ocenianych obszarach.

W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny.

W toku postępowania kontrolnego przeprowadzono analizę udostępnionej dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, oświadczeń złożonych przez Kierownika Ośrodka, aktów prawa miejscowego oraz akt osobowych w zakresie dokumentacji potwierdzającej kwalifikacje zawodowe pracowników. Kontrola została odnotowana w Książce kontroli pod nr 2. Ilekroć w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym jest mowa o „ustawie" należy przez to rozumieć ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Realizując obowiązek wynikający z art. 176 pkt 1 ustawy, Rada Miejska w Ziębicach podjęła uchwałę nr 227/VII/2017 z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Ziębice na lata 2017 – 2019. Wcześniej na terenie gminy obowiązywał Program uchwalony na lata 2013 - 2015. Głównym celem Gminnego Programu jest:

Stworzenie spójnego systemu wspierania rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w Gminie Ziębice.

Dookreślono również cele szczegółowe:

1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno – bytowych dziecka i jego rodziny;
2. Podniesienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodziców, opiekunów;
3. Wdrożenie procesu socjalizacji dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
4. Poprawa bezpieczeństwa rodziny;

Potwierdzeniem realizacji zadań określonych w ww. Programie było m. in. obejmowanie rodzin przeżywających trudności opieką asystenta rodziny lub pracownika socjalnego, ponoszenie opłat za pobyt dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej, diagnozowanie przyczyn kryzysu w rodzinach, bieżąca praca z rodziną lub jej monitoring, kwalifikowanie dzieci z rodzin objętych wsparciem Ośrodka do wyjazdów kolonijnych organizowanych przez Kuratorium Oświaty. *(dowód: akta kontroli str. 13, 15-34, 49-57)*

Zgodnie z art. 10 ustawy za prowadzenie pracy z rodziną odpowiedzialna jest gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację zadań. Na mocy uchwały Rady Miejskiej w Ziębicach nr XXIX/202/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie przyjęcia statutu Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ziębicach wskazano, że za realizację ww. zadań odpowiada MGOPS. Jednocześnie Zarządzeniem Nr 226/2011 Burmistrza Ziębic z dnia 30 grudnia 2011 r. w sprawie przekazania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej do Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ziębicach również usankcjonowano powyższe. *(dowód: akta kontroli str. 13,35)*

MGOPS w Ziębicach nie ma zatrudnionych specjalistów, natomiast w obszarach pracy z rodziną, o których stanowi art. 10 ust. 3 ustawy, Ośrodek zapewniał:

1. pomoc psychologiczną, w ramach realizacji gminnych programów dotyczących przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie, prowadzono Punkt Informacyjno – Konsultacyjny w siedzibie MGOPS, w którym była możliwość skorzystania z poradnictwa psychologicznego, w zakresie konsultacji, diagnostyki, rehabilitacji i poradnictwa dla osób uzależnionych, ofiar przemocy i osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz dużego ryzyka w szczególności dla dzieci i młodzieży. Dyżury pełnione były w poniedziałki od godz. 15.00 do 18.00 oraz środy od godz. 10.30 do 15.30. Ponadto w ramach zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i Problemom Społecznym gmina zapewniała dyżury psychologa w szkołach Gminy Ziębice w okresie nauki szkolnej. Dyżury swym zakresem obejmowały konsultacje, działania diagnostyczne, rehabilitacje i poradnictwo dla osób uzależnionych, ofiar przemocy i osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz dużego ryzyka;
2. terapie - osoby wymagające takiej formy pomocy mogły skorzystać z bezpłatnej pomocy specjalisty psychoterapii uzależnień w budynku Ziębickiego Centrum Kultury. Spotkania odbywały się w piątki. Zakres pomocy obejmował zajęcia psychoterapeutyczne dla osób uzależnionych od alkoholu (dwa spotkania w miesiącu) oraz dla osób współuzależnionych (dwa spotkania w miesiącu). Zadanie to realizowano w formie spotkań indywidualnych (od godz. 14.00 do godz. 17.00) jak również grupowych (od godz. 17.00 do godz. 20.00);
3. bezpłatną pomoc prawną – w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym zapewniano świadczenie bezpłatnego doradztwa prawnego dla mieszkańców gminy Ziębice, w szczególności dla rodzin dysfunkcyjnych, w których dochodzi do przemocy z uwagi na uzależnienie od alkoholu czy narkotyków. Dyżury pełnione były dwa razy w miesiącu (wtorki od godz. 9. 00 do godz. 15.00). Ponadto bezpłatnej pomocy prawnej udzielał Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej w Ziębicach zlokalizowany przy ul. Wojska Polskiego 4 (Gminne Centrum Edukacji i Sportu). Punkt czynny był od poniedziałku do piątku w godzinach od 14.00 do 18.00;
4. konsultacje i poradnictwo specjalistyczne – osoby wymagające takiej formy pomocy były kierowane przez pracowników socjalnych MGOPS Ziębice do specjalistów dostępnych w gminie Ziębice oraz powiecie ząbkowickim. Dodatkowo osoby

zatrudnione w Ośrodku zapewniały pomoc: w załatwianiu spraw urzędowych, przy rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych, w rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie, w uzyskaniu uprawnień do dodatku mieszkaniowego oraz pomagano w racjonalnym gospodarowaniu posiadanymi środkami finansowymi (pomoc w spłacie zaległości, monitorowanie wspólnie z klientem regularnego opłacania rachunków i czynszu). Ponadto świadczono poradnictwo w sprawach rozwiązywania problemów zdrowotnych w rodzinie, wspierano w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie. Pracownicy Ośrodka współpracowali z innymi instytucjami, np.: Sądem, Policją, Kuratorami, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Domami Pomocy Społecznej, Urzędem Pracy, Służbą Zdrowia itp.;

5. mediacje – w rodzinach, które obejmowano wsparciem asystenta rodziny lub pracownika socjalnego proces ten prowadzony był przez ww. osoby;
6. dostęp do usług opiekuńczych oraz usług specjalistycznych - Ośrodek zapewniał pomoc w postaci usług opiekuńczych u osób starszych i niepełnosprawnych oraz usług specjalistycznych w zakresie:
   - rehabilitacji fizycznej i usprawnienia zaburzonych funkcji organizmu,
   - rehabilitacji fizycznej i usprawnienia zaburzonych funkcji organizmu (terapia logopedyczna),
   - zapewnienia dostępu do zajęć rehabilitacyjnych oraz rewalidacyjno – wychowawczych

Z ww. pomocy korzystało 10 dzieci. *(dowód: akta kontroli str. 36-38)*

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przydzielano asystenta rodziny, po spełnieniu wymogów i na zasadach określonych w art. 11 ustawy. W okresie objętym kontrolą w Ośrodku zatrudniony był jeden asystent rodziny w oparciu o umowę o pracę. Pracownik nie łączył pracy asystenta z obowiązkami pracownika socjalnego, co zgodne jest z art. 17 ustawy. Pod opieką asystenta pozostawało nie więcej niż 15 rodzin. Praca asystenta realizowana była „w terenie". Na podstawie sześciu akt zawierających dokumentację pracy z rodziną dokonano oceny jej zgodności z wymogami i zasadami określonymi w Rozdziale 2 ustawy i stwierdzono:

a) na podstawie przeprowadzonych w rodzinach wywiadów środowiskowych pracownik socjalny wskazywał na konieczność przydzielenia asystenta rodziny i składał stosowny wniosek do Kierownika Ośrodka w celu jego pisemnej akceptacji;

b) każda z rodzin pisemnie wyrażała zgodę na podjęcie współpracy z asystentem oraz akceptowała zasady tej współpracy;

c) dla każdej rodziny asystent sporządzał Plan pracy z rodziną. We wszystkich dokumentach odnotowano: zakresy realizowanych działań mających na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych i terminy, nie zaznaczono przewidywanych efektów;

d) raz na sześć miesięcy asystent rodziny przygotowywał okresową ocenę sytuacji rodziny. Kierownik jednostki złożył pisemne oświadczenie, że od momentu zatrudnienia do dnia kontroli na bieżąco zapoznawał się z ocenami okresowymi sytuacji rodziny. Dokument sporządzany przez asystenta rodziny zawierał opis wszystkich zadań podjętych wobec i na rzecz rodziny, a także rokowania dotyczące dalszej współpracy. W przypadku dwóch rodzin nie dokonano jeszcze oceny z uwagi na zbyt krótki okres współpracy.

Ponadto w teczkach rodzin asystent rodziny zamieszczał „Sprawozdania miesięczne z pracy asystenta rodziny z daną rodziną", dokument zawierał opis podejmowanych działań z rodziną i na jej rzecz, terminy spotkań oraz „Dziennik pracy asystenta rodziny". Na pierwsze „wejście" do rodziny asystent udawał się wraz z pracownikiem socjalnym.

W okresie objętym kontrolą asystent rodziny zakończył współpracę z 7 rodzinami:

- 5 z uwagi na realizację zamierzonych celów,
- 2 z powodu opuszczenia terenu gminy.

Po zakończonej pracy asystent sporządzał „Sprawozdanie końcowe z pracy asystenta rodziny", a rodziny były obejmowane „monitoringiem", który trwał od 3 do 12 miesięcy i był uzależniony od potrzeb danej rodziny. *(dowód: akta kontroli str. 14, 39-45)*

W okresie objętym kontrolą, ze względu na brak środków finansowych oraz na niedysponowanie odpowiednią bazą lokalową, na terenie gminy Ziębice nie funkcjonowała żadna placówka wsparcia dziennego zorganizowana i prowadzona na podstawie przepisów ustawy. Natomiast na zlecenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ziębicach, Gminne Centrum Edukacji i Sportu realizowało zadania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i Problemom Społecznym. Polegało ono m.in. na zorganizowaniu wypoczynku dzieciom w czasie ferii letnich i zimowych jak również w czasie roku szkolnego, gdzie realizowano program profilaktyczny z wykorzystaniem elementów socjoterapii oraz w oparciu o funkcjonowanie świetlic profilaktyczno – wychowawczych na terenie szkół gminy Ziębice, w tym:

- Gimnazjum Publiczne w Ziębicach – świetlica czynna dwa razy w tygodniu,

- Szkoła Podstawowa nr 2 w Ziębicach – świetlica czynna dwa razy w tygodniu,
- Szkoła Podstawowa nr 4 w Ziębicach – świetlica czynna dwa razy w tygodniu,
- Zespół Szkół i Przedszkoli w Niedźwiedziu – świetlica czynna raz w tygodniu,
- Zespół Szkół Samorządowych w Henrykowie – świetlica czynna dwa razy w tygodniu.

Ponadto na terenie gminy Ziębice działało 25 świetlic wiejskich, w których zajęcia prowadzili animatorzy, a ich tematyka dotyczyła organizacji czasu wolnego, kreowania zdrowego i bezpiecznego stylu życia.

W toku czynności kontrolnych ustalono, że na terenie gminy Ziębice nie funkcjonowała rodzina wspierająca. Powodem takiego stanu rzeczy był brak środków finansowych.

(dowód: akta kontroli str. 37-38)

Zgodnie z art. 176 pkt 5 ustawy do zadań własnych gminy należy współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym. W okresie objętym kontrolą 30 dzieci z 15 rodzin pochodzących z terenu gminy Ziębice przebywało w pieczy zastępczej, w tym 3 dzieci skierowano do placówek opiekuńczo – wychowawczych, a 27 umieszczono w rodzinnej pieczy zastępczej. Wśród najczęściej występujących przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej była niewydolność wychowawcza spowodowana: nadużywaniem alkoholu przez rodziców, przemocą w rodzinie oraz zaburzeniami psychicznymi. Na dzień kontroli Ośrodek nie prowadził pracy z żadną rodziną z uwagi: na odmowę współpracy z pracownikiem socjalnym bądź asystentem rodziny, śmierci rodzica lub pobytu poza terenem gminy Ziębice. Zdecydowana większość rodziców miała ograniczoną władzę rodzicielską. Z uwagi na ten fakt oraz w związku z art. 10 ust. 4 ustawy wskazane byłoby podjęcie działań mających na celu nawiązanie współpracy z rodzicami biologicznymi w celu powrotu dzieci pod ich opiekę.

Gmina na bieżąco ponosiła odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości odpowiednio 10%, 30% i 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy rodzinnej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej. *(dowód: akta kontroli str. 13, 46-57)*

Realizując wymóg art. 179 ust. 1 ustawy Kierownik Ośrodka winien przedstawić corocznie Radzie Miejskiej w Ziębicach sprawozdanie z działalności jednostki, w tym również z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. W okresie objętym kontrolą takie sprawozdanie nie zostało przekazane do Urzędu Miejskiego w Ziębicach, co było niezgodne z ww. przepisem ustawy. Z kolei, w ramach zadań z zakresu administracji rządowej, o których stanowi art. 177 ustawy, w okresie objętym kontrolą, gmina Ziębice aplikowała o środki rządowe na częściowe pokrycie

kosztów zatrudnienia asystenta rodziny w ramach „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej". Ponadto wsparciem dla dzieci jest także realizacja wcześniej wspomnianego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania".

(dowód: akta kontroli str. 13)

W okresie pomiędzy 1 sierpnia 2016 r. a 24 sierpnia 2017 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ziębicach, zatrudnionych było 9 osób na stanowisku pracownika socjalnego. Na podstawie potwierdzonych za zgodność z oryginałem kopii dyplomów i świadectw złożonych w aktach osobowych wyżej wymienionych osób stwierdzono, że spełniają one wymogi kwalifikacyjne określone w ustawie o pomocy społecznej. W przypadku asystenta rodziny złożył on stosowne oświadczenia, o których stanowi art. 12 ust. 1 pkt 2 – 4 ustawy, posiada również odpowiednie wykształcenie.
Pani Justyna Smalec zatrudniona na stanowisku Kierownika Ośrodka również spełnia wymogi uprawniające do pełnienia ww. funkcji.

Zgodnie z art. 176 pkt 2 ustawy gmina ma obowiązek tworzenia możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny. W aktach osobowych asystenta rodziny znajdowały się potwierdzenia uczestnictwa w szkoleniach z zakresu: „Analizy prawnych aspektów funkcjonowania Zespołów Interdyscyplinarnych", „Elementów prawa istotnych w pracy Asystenta Rodziny, Mediacji w pracy Asystenta Rodziny – zasad skutecznej mediacji, Ustawy „Za Życiem"", „Współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie". *(dowód: akta kontroli str.13, 58-60)*

W wyniku przeprowadzonej kontroli problemowej w trybie zwykłym w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ziębicach stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W planach pracy z rodziną nie ujęto przewidywanych efektów.
2. Nie sporządzono Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i nie przekazano Radzie Miejskiej w Ziębicach do 31 marca 2017 r.

Wobec stwierdzonych powyżej nieprawidłowości w działalności Ośrodka, wydaje się zalecenie pokontrolne:

1. Ujmować w planach pracy z rodziną zakresy realizowanych działań mających na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, terminy i przewidywane efekty. Podstawa prawna: art. 15 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.).
   Termin realizacji: na bieżąco.

2. Przekazywać Radzie Miejskiej w Ziębicach w ustawowo określonym terminie Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

   Podstawa prawna: art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.).

   Termin realizacji: na bieżąco.

Pouczenie:

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.).
Na podstawie art. 186 pkt 3a cytowanej powyżej ustawy proszę w terminie do dnia **2 października 2017 roku** o powiadomienie Wojewody Dolnośląskiego o sposobie realizacji zaleceń, uwag i wniosków przedstawionych w powyższym wystąpieniu pokontrolnym.

.....
(przewodniczący)

.....
(kontroler)

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

ZASTĘPCA DYREKTORA WYDZIAŁU

.....
(kierownik komórki do spraw kontroli)